

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

Туляков Вячеслав Олексійович ЖЕРТВИ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЯК СУБ'ЄКТИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН	349
Мирошниченко Наталія Анатоліївна СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНІ НАСЛІДКИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЇХ ВПЛИВ НА КВАЛІФІКАЦІЮ	353
Коломієць Юлія Юріївна НАУКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА НА ПОРОЗІ НОВОЇ УКРАЇНИ.	356
Полянський Євген Юрійович ЩОДО ПОКРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ	358
Абакіна-Пілявська Людмила Миколаївна ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	360
Агапова Каріна Вікторівна ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ МОЛОДІЖНИМИ УГРУПОВАННЯМИ В УКРАЇНІ	362
Берш Анастасія Яковлівна КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВІЙСЬКОВІ ЗЛОЧИНИ	364
Бойченко Віталій Петрович ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ НА ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СУСПІЛЬНОЇ МОРАЛІ	365
Горбачова Ірина Михайлівна ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НАСИЛЬНИЦЬКЕ ЗНИКНЕННЯ ЗА КК УКРАЇНИ.	367
Гуменюк Віталій Васильович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВІДСТРОЧЕННЯ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ, ПРИМИРЕННЯ ЗЛОЧИНЦЯ ТА ПОТЕРПІЛОГО, ДІЯЛЬНОГО КАЯТТЯ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ НІМЕЧЧИНИ	370
Іванова (Кедик) Вероніка Петрівна МЕДИЧНИЙ ПРАЦІВНИК ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ	372
Колодін Денис Олексійович ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОСЯГАННЯ НА ВИБОРЧУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ	375
Тавлуй Олена Вікторівна ВЧИНЕННЯ КРАДІЖКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ	376
Тимофєєва Лілія Юріївна НЕ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСЛУЖЕНОГО ПОМ'ЯКШЕННЯ ЯК ПРОЯВ НЕПРОПОРЦІЙНОСТІ У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ	378
Хильченко Анастасія Сергіївна ПРИНЦИП ПРОПОРЦІЙНОСТІ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	380
Хімченко Світлана Анатоліївна ЗАХИСТ РЕПРОДУКТИВНИХ ПРАВ В УКРАЇНІ	383
Чугуніков Ігор Іванович КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ: НЕОБХІДНІСТЬ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ	385
Камінський Петро Валерійович ПРОБАЦІЙНИЙ НАГЛЯД ЗА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ	389
Павлова Олександра Сергіївна ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ І ПРАЦІВНИКІВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	391
Кулик Анастасія Валеріївна ОКРЕМІ НАПРЯМКИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРОТИПРАВНИМ ПОСЯГАННЯМ ...	394
Малишева Марина Валеріївна НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ДОСЛІД» ТА «ЕКСПЕРИМЕНТ» ЯК ПРИЧИНА ПРОБЛЕМ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ НЕЗАКОННОГО ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДІВ НАД ЛЮДИНОЮ	396
Мустафаєва Анна Іванівна КІБЕРБЕЗПЕКА ОСОБИ, СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ ДЕРЖАВИ	399
Нековаль Єгор Ігорович ОСНОВИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ФРН.	400
Поліщук Яна Романівна ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	403

2. Грушевський М. С. Твори. У 50 т. Т. 4, кн. 1 / НАН України, Інст укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, Інст історії України ; редкол.: П. Сохань, І. Гирич, С. Панькова. Львів : Світ, 2007. XXIV, 407 с.

3. Абрамов В., Урбанська Т. Деколонізація України. Що допоможе розірвати імперську «пуповину». *Інформаційне агентство «УНІАН»*. 2024. 19 берез. URL: <https://www.unian.ua/society/dekolonizaciya-ukrajini-shcho-dopomozhe-rozirvati-impersku-pupovinu-12577092.html>.

Ключові слова: кримінально-правова наука, наукова спільнота, ідеологія, кримінально-правова ідеологія, кримінально-правова наука.

Keywords: criminal-legal science, scientific community, ideology, criminal-legal ideology, criminal-legal science.

Полянський Євген Юрійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри кримінального права, доктор юридичних наук, доцент*

ЩОДО ПОКАРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

За діючим в Україні на даний момент кримінальним законодавством суди можуть призначати покарання у виді позбавлення волі на певний строк не більш, ніж на п'ятнадцять років за одиничний злочин, і не більш ніж на двадцять п'ять в разі засудження особи за сукупністю вироків. Розповсюдженою є думка щодо доцільності подовження максимальної тривалості цього виду покарання до двадцяти років, чи навіть більше. Так в проекті нового КК пропонується підняти верхню межу покарання у виді позбавлення волі до двадцяти років, а в випадку вчинення певних складів злочинів – навіть до тридцяти років. В свою чергу, в законодавстві інших держав таке питання вирішується по-різному. Зазвичай максимальна тривалість покарання у виді позбавлення волі знаходиться в межах двадцяти п'яти років, хоча в деяких країнах може сягати тридцяти або навіть п'ятдесяти років, а в разі засудження за сукупністю злочинів чи вироків строк покарання може значно перевищувати природну тривалість людського життя.

Разом з тим ми можемо побачити, що практика призначення таких тривалих термінів позбавлення волі не приносить належних результатів – в тих самих Сполучених штатах. І загальносвітовий досвід репресивного підходу в кримінальному праві говорить про те ж саме: наскільки не були б суворими покарання, але суспільство звекає до цього і стримуючий потенціал покарання зводиться до мінімуму. Достатньо згадати публічні страти в минулому, коли на цю «виставу» приходили подивитися люди – навіть з дітьми. Те ж саме можемо побачити і ми – під час війни: певні речі, які раніше навіть не уявлялися в жахіттях стають невід'ємною частиною життя. Адже люди до цього звекають.

Якщо подумати, п'ятнадцять років позбавлення волі це замало щоб спокути провину за умисне вбивство іншої людини. І з позицій покарання як помсти то належною карою за вбивство є лише смертна кара. Якщо неможливо покарати рівним за рівне доводиться шукати інший шлях до вирахування належних строків для покарання у виді позбавлення волі. Так якщо особа за вбивство відбудуватиме строк в двадцять п'ять років позбавлення волі замість п'ятнадцяти – цього ж також буде замало в разі засудження за вчинення умисного вбивства. Безумовно подовження покарання посилює його каральний ефект. Але яку користь такий підхід приносить суспільству? Адже життя кожної особи має економічну та соціальну цінність для держави. Вчинене вбивство вже позбавило суспільство одного з його членів. Засудження вбивці на довічний або фактично близький до цього термін знову безповоротно позбавляє суспільство ще одного його члена. Крім того це руйнує також нормальне життя

інших людей – членів родини засудженої особи. Сам засуджений к моменту звільнення з пенітенціарного закладу не матиме родинних зв'язків, житла, речей та засобів для нормального існування. Чим більш тривалим буде покарання, тим більшим буде його руйнівний вплив на засудженого, тим більшою буде його десоціалізація. Тому питання підвищення верхньої межі строків позбавлення волі видається дуже і дуже дискусійним питанням. Адже як результат воно стає для засудженого «соціальною стратою», і майже напевно рецидив з боку такої особи забезпечений.

До речі, в кримінальному законодавстві України покарання у виді довічного позбавлення волі є окремим видом покарання. Тому який сенс наближати тривалість покарання у виді засудження до позбавлення волі на певний строк до термінів, які ставлять під питання фізичні можливості засудженого дожити до звільнення? Якщо в разі засудження особи до позбавлення волі на певний строк ми бажаємо врятувати її як члена суспільства на майбутнє, то довічне позбавлення волі не має на меті таких застережень.

Довічне позбавлення волі як покарання дійсно має бути довічним. Наприклад, в юриспруденції США є вислів «Life means life» що має на увазі неможливість звільнення таких категорій засуджених достроково. Так в США взагалі є два підвиди довічного позбавлення волі: з правом на умовно-дострокове звільнення та без нього. Дострокове звільнення є теоретично

можливим для засудженого, але зазвичай відбувається коли особа вже є літньою. І точно не відбудеться, якщо особа була засуджена за вчинення вкрай небезпечних злочинів.

Отже довічне позбавлення волі фактично і є тою «виключною мірою покарання», яка викреслює засудженого з суспільства назавжди. Коли цей вид покарання призначається найбільш небезпечним злочинцям, які вчинили зухвалі та особливо жорстокі злочини, то немає жодного сенсу надавати їм «другий шанс». Інша справа в тому, що покарання у виді довічного позбавлення волі у вітчизняному кримінальному законодавстві останнім часом з'явилося в чималій кількості кримінально-правових санкцій, ніж це було на момент прийняття діючого кримінального кодексу. Зрозуміло що на це є об'єктивні причини, особливо коли йдеться про посягання на безпеку держави тощо.

В цілому ж позбавлення волі, як на певний строк так і довічне позбавлення волі є найбільш суворими видами покарання, які наразі передбачені кримінальним законодавством України. І ситуація фактично є тупиковою, адже наразі неможливо винайти більше ефективне кримінальне покарання, адже ефективність позбавлення волі є доволі сумнівною, і про це свідчить показник рецидиву, який лише підвищується зі збільшенням тривалості покарання та кількості засуджень до нього.

Таким чином, питання того яким має бути ефективна та раціональна тривалість покарання у виді позбавлення волі залишається актуальним. І більше уваги слід приділити не збільшенню максимального можливого розміру цього виду покарання, а саме встановленню виважених розмірів санкцій за вчинення конкретного виду кримінальних правопорушень, адже на даний момент положення діючого КК в чимось відстали від життя, а багато в чому стали еkleктичними в результаті внесення несистемних доповнень та змін.

Ключові слова: кримінальне покарання, позбавлення волі на певний строк, довічне позбавлення волі, умовно-дострокове звільнення від відбування покарання

Keywords: criminal punishment, imprisonment for a certain term, life imprisonment, parole.